

Veeleer mengen zich door dit idealistisch stelsel transcendentiaal-kritische elementen uit de Kantiaansche gedachtenwereld.

Met Hegel stemt Binder volkomen overeen op dit punt, dat ook hij het rijk der causale noodwendigheid, het rijk der natuur, als vrije daad des geestes wil begrijpen, om aan een antinomie tusschen causaliteit en vrijheid te ontkomen<sup>8)</sup>. Ook hij ziet den geheelen kosmos onder de soevereine heerschappij van ideeën, die in de objectieve „Vernunft”, haar laatste eenheid vinden. Maar hij ontkent, dat de ideeën zelve zich werkelijken in natuur en geschiedenis. Hij bestrijdt **Hegel's** leer van de immanentie der ideeën in de werkelijkheid (Zie b.v. *Philosophie des Rechts* S. 866). Veeleer blijven de ideeën bij hem een bloot „geldende”. Dit is ongetwijfeld een Kantiaansche rest in Binder's objectief idealisme en daarmee hangt een tweede nog belangrijker verschilpunt met Hegel samen: Binder neemt een pluraliteit van ideeën aan, die in een *coördinatie*-verhouding naast elkander worden gesteld. Zoo stelt hij naast elkander de theoretische waarheid, als idee der wetenschap, het goede, als de idee der ethiek, het schoone als de idee der kunst, de religieuze idee als de idee der religie. Al deze ideeën, waarnaast onze toenemende kennis nog meerdere zal kunnen ontdekken, zijn gelijkelijk categorische waarden, zij zijn *transcendentiaal* als „die absoluten, unbedingten Bedingungen des Wirklichen”. Zij zijn onderscheiden, laatste functies van het „transcendentale *Ich*”. En juist daarom kunnen zij niet aan elkander gesubordineerd worden, gelijk **Hegel** zulks deed, die alle andere waarden aan de waarheidswaarde ondergeschikt maakte en daardoor tot een panlogisme moest komen. Wat de waarden tot een eenheid verbindt is uitsluitend de „Vernunft”, of de „Geist”, aus dem sie sprieszen, das Bewusstsein<sup>9)</sup>.

Deze kritisch-Kantiaansche inslag in Binder's objectief idealisme geeft een eigenaardige verwikkeling aan de humanistische wetsidee, waarin zijn stelsel gegrond is en verscherpt het antinomisch karakter ervan.

Want hier worden vier en mogelijk nog meer ideeën, en daarmee onderscheiden wetskringen, zonder eenigen reëlen band naast elkander gesteld. Binder's stelling, dat ze alle uitstralingen zijn uit denzelfden geest, uit dezelfde rede, is in een objectief idealistisch stelsel met een coördinatie onverdragelijk. Wanneer Kant het „sein” en „sollen” tegen elkander isoleerde, dan geschiedde zulks hierom, wijl hij vast hield aan een „Ding an sich” en op de grenzen van het wetenschapsideaal ten behoeve van het persoonlijkheidsideaal wilde wijzen. Maar het idealisme is juist ontstaan uit den drang Kant's humanistische instelling tot de consequenties te voeren en de kritische grenzen tusschen verstand en rede op te ruimen, door de rede ook over het terrein des verstands als scheppend soevereine te erkennen.

Binder's humanistische wetsidee vertoont derhalve een eigenaardige tweeslachtige natuur. Ze is gegrond in het objectief vrijheids-idealisme, in de transpersonalistische opvatting van de soevereiniteit der persoonlijkheid, van het vrijheidsbewustzijn. Het primaat is toegekend aan het